

'Sociale flexibiliteit'

'Omgaan met ruzies en conflicten'

Inhoudsopgave

Toelichting bij deze handelingssuggestie	2
Aanpak	3
<i>Leerdoelen</i>	3
<i>Pedagogische interventies</i>	4
<i>Randvoorwaarden</i>	5
<i>Suggesties voor aanpak</i>	5
<i>Verwijzing naar spellen/prentenboeken</i>	6
Achtergrondinformatie	7
Bronnen	8

Door te klikken op een regel in de inhoudsopgave, ga je direct naar de bijbehorende tekst;
Als je in de tekst klikt op een blauw pijltje ga je terug naar de inhoudsopgave.

Toelichting bij deze handelingsuggestie

Leerkrachtvragenlijst Sociale flexibiliteit

1. Sluit makkelijk een compromis met een medeleerling.
2. Staat open voor nieuwe plannen, ideeën en activiteiten.
3. Laat een eigen werkwijze of eigen idee makkelijk los.
4. Toont veerkracht.

Leerlingvragenlijst Je aanpassen als dat gevraagd wordt.

1. Ik pas mijn eigen idee aan, als een ander een goed idee heeft.
2. Ik ga overleggen, als een ander iets anders wil dan ik.
3. Ik denk ook aan wat de ander wil, als we moeten kiezen.
4. Ik verander mijn idee als een ander dat graag wil.

Onder **sociale flexibiliteit** wordt het volgende verstaan: *Sociale flexibiliteit is de vaardigheid om het eigen gedrag aan te passen op veranderende omstandigheden en situaties in het sociale verkeer.*

Onder **omgaan met ruzies en conflicten** wordt het volgende verstaan: *Omgaan met ruzies en conflicten heeft betrekking op spanning in een relatie of in een groep(je). Als er in een conflict of ruzie antisociaal gedrag wordt getoond, is het belangrijk om dat samen uit te praten, het goed te maken met elkaar en daarna weer op goede voet verder te gaan. Omgaan met competitie is een goede oefening. Omgaan met winnen en verliezen is een onderwerp dat bij ruzies en conflicten hoort.*

Aanpak

Leerdoelen

Bedenk vooraf: *Welk doel/welke doelen wil ik bereiken door te handelen?*

Preventief en curatief

De leerlijn met doelen uit deze handelingssuggestie kun je zowel preventief als curatief gebruiken. Wanneer je er preventief mee aan de slag wilt, kijk je welke doelen passen bij de leeftijd van de leerlingen in je groep. Je werkt gericht aan de doelen met passende activiteiten, net als je bij de cognitieve vakken doet. Daarnaast is het ook goed mogelijk om curatief met de leerlijn aan de slag te gaan wanneer je hebt gemerkt dat (een deel van) je groep uitvalt op het gebied van sociale flexibiliteit en het omgaan met ruzies en conflicten.

Doel kiezen

Onderstaande leerlijn laat zien welke doelen bij welke ontwikkelingsleeftijd passen. Kies uit deze leerlijn een passend doel waar je met de groep of een individuele leerling aan wilt werken. Kijk daarbij naar wat de groep of leerling al wel beheerst en welk doel dus een passende volgende stap is.

Kijk daarnaast ook in het ZIEN! profiel naar waar de leerling/groep al goed in is. Dit kan gebruikt worden als compenserende factor(en): Welke doelen waar je aan zou kunnen werken, doen het meest een beroep op vaardigheden die een groep/leerling al meer laat zien? Daar kun je vaak het beste starten, omdat de kans op succes het grootst is als een leerling al aspecten beheerst. Voor sociale flexibiliteit kan dit sociale autonomie zijn (balans egoverkracht) en impulsbeheersing (ruimtegevende vaardigheden).

<4 jaar	4-6 jaar	6-8 jaar	8-10 jaar	10-12 jaar
<ul style="list-style-type: none">Biedt zijn excuus aan (met steun van de begeleider)			<ul style="list-style-type: none">Verzint een oplossing bij ruzieLuistert naar een medeleerling die een oplossing voor een ruzie geeft	<ul style="list-style-type: none">Onderhandelt met een medeleerling over een oplossing bij een ruzieBedenkt een compromis

Door te klikken op een doel, ga je direct naar de aanpak die daarbij aansluit.

Aanpak

Denk eerst na over de volgende punten en baseer je aanpak op de antwoorden.

- Wil ik klassikaal of individueel aan deze ontwikkeltaak werken?
- Zie je het gedrag al wel in uitnodigende situaties? Oefen dan in niet-uitnodigende situaties. Zie je het gedrag nog vrijwel niet? Oefen dan in eerste instantie zoveel mogelijk in uitnodigende situaties.

- Denk bij je aanpak ook na over verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens zijn meer lichamelijk ingesteld en meisjes meer verbaal. Jongens uiten hun emoties meer fysiek (duwen, stoeien). Ze hebben letterlijk en figuurlijk behoefte aan ruimte.

Pedagogische interventies

Bedenk bij bovenstaande doelen: *Wat vraagt dit van mij als leerkracht?*

Sociale flexibiliteit voor deze groep is laag. Het kan zijn dat je zelf als leerkracht ruimtenemend gedrag laat zien: ben je zo duidelijk en consequent, dat er voor leerlingen geen reden is om flexibiliteit te tonen? Of ben je iemand die zich snel aanpast aan wat er in de klas op je afkomt en in hoge mate sociale flexibiliteit laat zien? Kijk goed wat de individuele leerlingen nodig hebben. Wanneer je weet dat een kind moeite heeft met jouw hoge mate van sociale flexibiliteit, kan het wenselijk zijn om meer structuur te bieden en dus minder flexibel te zijn.

Er zijn vijf pedagogische vaardigheden die je als leerkracht kunt inzetten om problemen te voorkomen en aan te pakken. Dit zijn:

- Leiding geven en grenzen stellen
- **Monitoring: balanceren tussen ruimte nemen en ruimte geven**
- Positieve betrokkenheid tonen
- Positieve bekrachtiging geven
- **Leren problemen oplossen**

Voor kinderen met lage sociale flexibiliteit kun je werken aan de volgende vaardigheden bij het omgaan met ruzies en conflicten.

Monitoring: geef een leerling de ruimte om zelf ruzies op te lossen. Een leerling is soms tot meer in staat dan we denken en door snel in te grijpen, krijgt hij niet de kans om het te laten zien. Doe als leerkracht een stap terug (ruimtegevend gedrag) en leg de verantwoordelijkheid voor het oplossen van ruzies bij de leerling. Houd daarbij wel goed zicht op wat er speelt in de groep. Bij oudere kinderen gebeuren er ook veel dingen uit het zicht, zoals meidenvrij en competentiedrang bij jongens. Wees je bewust van de dynamiek binnen de groep en welke rollen individuele kinderen hebben. Waar het nodig blijkt te zijn, kun je dan besluiten om in te grijpen.

Leren problemen oplossen: als leerkracht heb jij een belangrijke taak in het leren omgaan met ruzies en conflicten. Wees een rolmodel en doe voor hoe je ruzies en conflicten oplost. Benoem hardop welke stappen je doorloopt als je ruzie hebt (bijvoorbeeld: zoek de ander op als je bent afgekoeld, luister naar elkaar, praat erover en bedenk samen een oplossing/compromis). Hier kun je stappenplannen voor gebruiken wanneer een leerling daar behoefte aan heeft. Help de leerling groeien naar zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, zodat ze op den duur zelf met ruzies en conflicten om kunnen gaan zonder tussenkomst van jou als leerkracht.

Randvoorwaarden

Bedenk: *Welke zaken moeten op orde zijn, voordat ik aan een doel kan werken?*

Voordat er een proces plaatst kan vinden, zijn er eisen waaraan voldaan moet worden. Zo zijn welbevinden en betrokkenheid vaak voorwaardelijk voordat aan de ZIEN! dimensies gewerkt kan worden. Hoe staat het hiermee in jouw klas?

Welke zaken moeten bij de leerlingen op orde zijn, waar je niet zonder kunt omdat een nieuwe aanpak anders niet werkt? Denk aan de behoeftenpiramide van Maslow: zijn de lichamelijke behoeften vervuld, en voelen kinderen zich veilig en zeker in de klas? Pas daarna kan aan de behoefte voor sociaal contact voldaan worden.

Zorg ook dat het klassenmanagement op orde is: kies een klasindeling die past bij de werkvormen die je toepast en die aansluit bij de vaardigheden van de leerlingen. Zorg voor duidelijke regels en hanteer ze consequent. Zorg voor activiteiten die uitdagen/in de zone van naaste ontwikkeling zitten en tegelijk ook haalbaar zijn.

Suggesties voor aanpak

Bedenk bij het kiezen van een suggestie: *Welke aanpak past bij het doel dat ik gekozen heb?*

Bij elke suggestie staat voor welke ontwikkelingsleeftijd de activiteit geschikt is, maar vaak kan het met kleine aanpassingen ook bij oudere/jongere kinderen toegepast worden. De activiteiten zijn vaak klassikaal, maar kunnen individueel gemaakt worden door als leerkracht die ene leerling in de gaten te houden en extra te stimuleren. Denk bij elke activiteit na over wat deze van jou vraagt wat betreft pedagogische interventies.

Biedt zijn excuses aan (met steun van de begeleider) (<4 jaar) – sorry zeggen

Wanneer er een ruzie of conflict gaande is, vinden kinderen het op deze leeftijd lastig om zelf op te lossen. Vaak komen ze wel naar de leerkracht toe om het te melden. Laat beide partijen vertellen wat er gebeurd is en kom vervolgens tot de conclusie dat het opgelost kan worden door sorry te zeggen. Laat ze elkaar een hand geven, elkaar aankijken en dan sorry zeggen.

Verzint een oplossing bij ruzie (8-10 jaar) - brainstormen

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar gehad hebben, is het goed om de leerlingen eerst af te laten koelen en een plekje op te zoeken waar je rustig kunt zitten. Laat beide leerlingen vertellen wat er volgens hen is gebeurd. Laat ze daarna op een papier brainstormen hoe dit opgelost kan worden/de volgende keer voorkomen kan worden. Dit kun je hardop doen, maar je kunt de kinderen ook tijd geven om het voor zichzelf op te schrijven. Bespreek de

oplossingen die ze bedacht hebben en kies er met elkaar de beste uit. Schrijf deze op een papier en laat er allebei hun handtekening/naam onder zetten.

Luistert naar een medeleerling die een oplossing geeft voor een ruzie (8-10 jaar) – ruzie uitpraten

Wanneer jij als leerkracht een ruzie bemiddelt, laat ze dan eerst allebei afkoelen. Vraag daarna aan beide partijen wat er volgens hen gebeurd is/wat het probleem is. Daarna vraag je aan allebei hoe ze denken dat het opgelost kan worden.

- Wanneer je het idee hebt dat er niet naar elkaar geluisterd wordt, kun je ze vragen om het idee van de ander samen te vatten. Hiermee dwing je ze om goed naar elkaar te luisteren en is het voor jou meteen duidelijk of ze het begrijpen.

Onderhandelt met een medeleerling over een oplossing bij ruzie (10-12 jaar) - onderhandelingsproces

Bij kinderen van 8-10 jaar is het doel om naar elkaar te luisteren als ze ideeën aandragen voor het oplossen van een ruzie (zie de suggestie hierboven). Wanneer kinderen dit goed beheersen en ze wat ouder worden, dan kun je ze zelf laten beslissen hoe ze de ruzie gaan oplossen. Houd het onderhandelingsproces als leerkracht wel in de gaten en bemiddel waar nodig.

Bedenkt een compromis (10-12 jaar) – compromis stellen als leerkracht

Laat als leerkracht zien dat jij soms ook een compromis moet sluiten. Betrek de leerlingen hierbij.

Bijvoorbeeld: Leg de rekenles stil en vertel de kinderen hoe laat het is. Zeg dat het eigenlijk tijd is om de les af te ronden, omdat er nog spelling moet worden gedaan, maar benoem ook dat de leerlingen heel hard aan het werk zijn maar de les nog niet afhebben, dus dat je eigenlijk wel verder wilt gaan met rekenen.

- Je kunt als leerkracht zelf met een compromis komen en dit hardop nadenkend aan de leerlingen vertellen, maar je kunt ook de kinderen vragen hoe zij het zouden oplossen. Willen ze bijvoorbeeld spelling op een later moment inhalen, of willen ze rekenen meenemen als huiswerk?
- Sluit een compromis waar de meerderheid zich in kan vinden. Hierdoor zullen de kinderen zich gehoord voelen en merken dat het normaal is om een compromis te stellen, omdat het niet altijd gaat zoals je wilt.

Verwijzing naar spellen/prentenboeken

Bedenk: Hoe kan ik materialen inzetten om te werken aan de leerdoelen?

Het inzetten van spellen/prentenboeken kan een effectieve bijdrage leveren bij het werken aan sociale flexibiliteit binnen het omgaan met ruzies en conflicten. Hieronder volgt een suggestie. Gebruik dit ter inspiratie en kijk wat er op jouw school aanwezig is.

Prentenboek 'Bino en de walvis' / Marcel van Driel / geschikt voor: onderbouw.

Er komt een walvis aanzwemmen naar Bino en zijn vrienden. Dat vinden ze allemaal reuze interessant natuurlijk, zeker als de walvis ook een prima glijbaan blijkt te zijn. Ze willen dan ook allemaal als eerste op de glijbaan. Dat loopt uit op ruzie en een mooie oplossing.

Dit boek gaat over het uitpraten van een conflict en het luisteren naar elkaar, wat heel goed aansluit op de doelen van sociale flexibiliteit en het omgaan met ruzies en conflicten. Achterin het boek staan verwerkingsopdrachten.

Er zijn meer spellen en prentenboeken die erg geschikt zijn voor het oefenen van de leerdoelen. Kijk voor een volledig overzicht in ParnasSys onder informatief, onder het kopje 'Sova-methoden/materialen/prentenboeken'. Per spel is aangegeven welke doelgroep het spel voor is bedoeld en aan welke ZIEN! vaardigheden je met het spel kunt werken.

Achtergrondinformatie

Deze handelingssuggestie gaat om sociale flexibiliteit binnen het omgaan met ruzies en conflicten.

Sociale flexibiliteit is in feite de vaardigheid van het 'loslaten'. Bij loslaten kan gedacht worden aan het loslaten van eigen ideeën, plannen en dergelijke, omwille van het feit dat er bijvoorbeeld prioriteit gegeven moet worden aan een andere activiteit. Een kind dat deze vaardigheid beheerst kan zich aanpassen aan de leefwereld. Het staat open voor ideeën van een ander en kan het eigen idee daarop aanpassen. Het kind kan tot een compromis komen.

Sociale flexibiliteit beïnvloedt de kwaliteit van de interacties met anderen. Een kind dat sociaal flexibel is, is in staat om in te spelen op sociale situaties (De Niet, 1993). Het kan zich makkelijk aanpassen en afstemmen op de omgeving.

Voor de ontwikkeltaak 'omgaan met ruzies en conflicten' betekent een gebrekkige sociale flexibiliteit dat samen spelen of leren stroef kan lopen of zelfs uitmondt in spanningen, zoals ruzies en conflicten. De relatie met andere kinderen komt hierdoor onder druk te staan (Bokhorst, Goossens, Bruinsma & Van Boxtel, 2001).

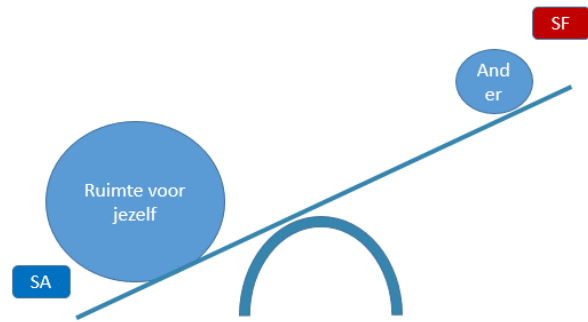

Relatie met andere ZIEN!-dimensies

- Sociale autonomie

Een kind met een benedengemiddelde of lage score op sociale flexibiliteit én een bovengemiddelde of hoge score op sociale autonomie weet vaak heel goed wat het wel en niet wil, en is geneigd daar erg aan vast te houden. Dat verklaart de bovengemiddelde tot hoge score op

sociale autonomie. Het betekent dat het kind weinig veerkracht toont: het komt star over. Het kan goed vasthouden aan zijn eigen ideeën of voorkeuren, maar kan niet goed inschatten wanneer het goed is om eigen ideeën los te laten. Dat betekent dat het kind weinig ruimte geeft aan een ander. 'De wip' is niet in evenwicht.

- Inlevingsvermogen

Bij kinderen die weinig sociale autonomie laten zien, is nogal eens te zien dat ze een lage of beneden gemiddelde score op inlevingsvermogen hebben. De score op inlevingsvermogen moet meegewogen worden bij het kiezen van de juiste aanpak. Inlevingsvermogen wil zeggen dat je je kunt verplaatsen in de ander. Het is als het ware de sociale antenne. De kwaliteit van het sociale contact met anderen wordt in belangrijke mate beïnvloed door de vaardigheid je in te kunnen leven in en af te kunnen stemmen op die ander. Dankzij ons inlevingsvermogen zijn we ook in staat om sociale situaties te begrijpen. Sociale leerbaarheid wordt sterk bepaald door inlevingsvermogen. Als een kind zich in kan leven in een ander, zal het waarschijnlijk ook gaan bedenken dat het aangenaam is wanneer het zich soms flexibel opstelt. Heeft het kind naast een beneden gemiddelde of lage score op sociale flexibiliteit ook een beneden gemiddelde of lage score op inlevingsvermogen, overweeg dan of het niet beter is om (ook) in te steken op het vergroten van het inlevingsvermogen.

Bronnen

Broer, N.A., Haverhals, B., & Bruin, H.L. de (2012). *Verantwoording pedagogisch expertsysteem ZIEN! Voor het primair onderwijs!* Gouda: Driestar educatief.

Bokhorst, J., Goossens, F.A., Bruinsma, C. & Boxtel, H.W. van (2001). Perceptie van agressief, teruggetrokken en pro sociaal gedrag door jonge kinderen. *Pedagogiek*, 21, 50-67.

Niet, P. de (1993). *Het handelen van de leerkracht in leerlinggericht onderwijs*. Amersfoort: Acedemische uitgeverij.